

TODIRENI (COMUNĂ, JUDEȚUL BOTOȘANI)

Comună alcătuită din cinci sate (Cernești, Iurești, Gorbești, Florești și Todireni), situată în partea de sud-est a județului Botoșani, la o distanță de aproximativ 40 de kilometri de reședința de județ. Satul Todirești, așezată în apropierea râului Jijia și a afluentului său Sitna, este probabil cel mai vechi, fiind atestat documentar încă din anul 1523. Nu au putut fi identificate informații precise despre romii din comună în catagrafiile și recensămintele efectuate înainte de anul 1900. În jurul anului 1901, comuna includea satele Cobâceni, Hlipiceni și Todireni și avea o populație de 1878 locuitori (545 familii). La recensământul general din 1930 au fost înregistrați în comună 1779 de locuitori, între care 23 evrei și 10 etnici romi (însă 16 vorbitori de limba romani).

Acești romi au fost direct afectați de măsurile de deportare implementate de regimul Antonescu. În cadrul recensământului din mai 1942, Legiunea de Jandarmi Botoșani a identificat în comuna Todireni un număr de 42 de romi sedentari (14 familii), lipsiți de mijloace de trai și având, în unele cazuri, cazier. Pe lista finală a deportaților au fost incluși 30 de romi nemobilizabili (8 familii), cărora le-au fost românzate bunurile și au fost escortați de către jandarmii locali în Botoșani în jurul datei de 12 septembrie 1942. După ce au fost preluați de Legiunea de Jandarmi Botoșani, cei 30 de deportați romi au fost îmbarcați în vagoane de tren în gara din Botoșani și transportați în Iași în data de 14 septembrie 1942. După o scurtă staționare în Iași, vagoanele cu deportați au fost atașat trenului special E7 Iași-Tighina, care a pornit spre Transnistria în dimineața zilei de 16 septembrie 1942. După aproape o săptămână, deportații au ajuns în Gara Grigorești din județul Oceakov, fiind preluați și strămutați de către jandarmii locali în comuna Balșoi Karanica. Membrii unei familii de deportați romi din Todireni au depus în două rânduri cereri de repatriere în fața Comisiei a II-a Karanica, susținând că aveau un fiu care lupta pe front. Legiunea de Jandarmi Botoșani a verificat aceste cereri în ianuarie 1943 și a dat aviz nefavorabil de repatriere pe motiv că potenții erau lipsiți de mijloace de trai și capul familiei avea cazier.

Surse:

- U.S.H.M.M., RG-25.050M 'Selected Records from Various Archives of Romania Concerning Roma', D.A.N.I.C., Rola 3, Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, Dosar nr. 203/1942, f. 94, 100- 101.
- U.S.H.M.M., RG-25.050M 'Selected Records from Various Archives of Romania Concerning Roma', D.A.N.I.C., Rola 2, Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, Dosar nr. 127/1942, f. 87- 88, 130, 133.
- U.S.H.M.M., RG-25.050M 'Selected Records from Various Archives of Romania Concerning Roma', D.A.N.I.C., Rola 4, Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, Dosar nr. 43/1943, vol. I, f. 98v și 100; vol. II, f. 20, 104.

- Andronic, Mugur, 1995- 1996. “Evoluția habitatului uman în bazinul hidrografic Soloneț, din paleolitic până la sfârșitul secolului al XVIII-lea”. *Suceava. Anuarul Muzeului Național al Bucovinei*, nr. XXII- XXIII, pp. 83- 90.
- Institutul Central de Statistică București, 1938. *Recensământ general al populației din 1930 (RGP)*, vol. II, *Neam, limbă maternă, religie*, partea 1, *Neam, limbă maternă*. București: Editura Institutului Central de Statistică, pp. 76- 77.
- Lahovari, George Ioan, Constantin I. Brătianu și Gheorghe G. Tocilescu, 1899. *Marele dicționar geografic al României*, vol. 5. București: Stabilimentul grafic J.V. Socec, p. 627.
- Moldovanu, Dragoș, coord. 1991. *Tezaurul toponimic al României. Moldova. Repertoriul istoric al unităților administrativ-teritoriale (1772–1988)*, vol. I, partea 1, *Unități simple (Localități și moșii): A-O*. București: Editura Academiei Române, p. 1204.
- Roller, Mihail, redactor responsabil, 1953. *Documente privind istoria României, veacul XVI, A. Moldova*, vol. I (1501- 1550). București: Editura Academiei Republicii Populare Române, doc. nr. 90, pp. 216- 217.